

PARLAMENT DE CATALUNYA

XV legislatura · 23 de juliol de 2024

Acte d'homenatge
al M. H. Sr. Joan Rigol i Roig,
president del Parlament de la VI legislatura
(1999-2003)

Aquesta publicació és impresa en paper ecològic (definició europea ECF), en compliment del que estableix la Resolució 124/III del Parlament, sobre la utilització del paper reciclat en el Parlament i en els departaments de la Generalitat, adoptada el 30 d'abril de 1990.

Imprès al Parlament

DL: B-25.336-2004

www.parlament.cat

**Acte d'homenatge al M. H. Sr. Joan Rigol i Roig,
president del Parlament de la VI legislatura (1999-2003)**

*(Interpretació del «Preludi» de la Suite número 3 en do major, BWV 1009, de
Johann Sebastian Bach.)*

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Senyor president del Parlament, autoritats, família d'en Joan Rigol, parlamentaris, amigues i amics, hem iniciat aquest acte amb una interpretació del «Preludi» de la *Suite número 3* de Johann Sebastian Bach a càrrec d'Aina Camps Pardos, alumna del Centre Superior del Conservatori del Liceu en interpretació de música clàssica i contemporània, en l'especialitat de violoncel, amb la professora Amparo Lacruz.

Fa tot just un parell de mesos, el 7 de maig, ens va deixar en Joan Rigol, que havia estat president del Parlament de Catalunya des de l'any 1999 fins a l'any 2003. El Parlament li vol retre l'homenatge, un extraordinari homenatge –som 23 de juliol; per tant, el personatge realment tenia una capacitat de convocatòria espectacular–, per a posar en valor la seva trajectòria de compromís amb les institucions i amb la societat civil catalana.

Joan Rigol era una persona instruïda, discreta, honesta, que despertava i generava confiança, d'un tarannà molt dialogant. Jo ho sé molt bé, perquè els puc dir que vaig ser escolanet seu al barri d'Almeda de Cornellà, concretament a la Parròquia de Sant Jaume –el president Montilla sap perfectament on és, lògicament, aquesta parròquia–, i el recordo molt bé, el recorden els meus germans, en Lluís i l'Anabel, que aquest migdia recordàvem com en Joan Rigol venia a casa nostra; el meu pare era una persona molt acollidora amb la gent de l'església i amb els seminaristes, que venien els dissabtes al matí i els diumenges a fer-nos millors, als joves, als nens que érem allà. Per tant, moltes gràcies, Anna, per haver-te'n recordat –només perquè t'ho va dir el teu pare ho podies saber–, d'aquesta dada que m'ha fet ésser aquí, i soc extraordinàriament feliç pel fet d'acompanyar-los.

Vostès saben que en Joan Rigol va tenir diferents càrrecs, no només el de president del Parlament de Catalunya, a diferents conselleries, i una d'elles era la de Treball, exactament entre els anys 80 i 84. Per tant, com que la família i el Parlament buscaven persones vinculades a la seva trajectòria, li volem demanar al senyor Josep Maria Álvarez Suárez, secretari general de la Unió General de Treballadors, que adreci unes paraules al voltant d'en Joan Rigol, conseller de Treball. Endavant.

(Aplaudiments.)

Josep Maria Álvarez Suárez (secretari general de la Unió General de Treballadors)

Doncs moltíssimes gràcies, molt honorable president del Parlament, moltíssimes gràcies a la família, per donar-me l'oportunitat de poder intervenir en aquest acte. Per mi, la veritat és que és un honor immerescut davant un personatge com en Joan Rigol.

Segurament és difícil apropar-se al seu compromís social, si no tenim en compte dues característiques d'en Joan Rigol que em sembla que són determinants: d'una banda, el seu lloc de naixement, la comarca del Baix Llobregat, i d'una altra banda, doncs, aquesta part de la seva vida de capellà al servei de l'església, justament pensant en les persones que tenen menys recursos.

Crec que això és el que el va portar, amb tota seguretat, a treballar molt activament en l'elaboració de l'Estatut de Catalunya, l'Estatut de Sau. Ell ho va fer des de la Pimec, i crec de debò que als anys vuitanta difícilment podíem pensar que d'aquell Estatut, des del punt de vista del treball, es podien haver fet tantes coses com hem fet; segurament insuficients, però, en tot cas, tinc la sensació que si ho analitzem des de la Generalitat provisional, amb la qual jo també vaig tenir algun contacte –era molt jove, però ja estava a La Maquinista Terrestre i Marítima, i vaig

tenir l'oportunitat d'estar amb el conseller del Govern provisional d'en Tarradellas, i encara el recordo grapant ell mateix els papers al despatx; suposo que quan va arribar en Rigol tot funcionava d'una manera semblant–, doncs, veiem fins a quin punt n'hem esgarrapat una part molt important, i jo crec que en Joan Rigol és una part essencial d'aquest camí.

Però a mi em fa l'efecte que, sobretot, en Joan ha fet una cosa importantíssima, que és teixir complicitats. Perquè era un home que tenia aquesta capacitat d'unir, d'anar fent xarxa, i crec que amb això segurament, doncs, s'explica tot l'avenç des del punt de vista de la llengua, de la cultura, de la nació catalana, que s'ha pogut fer durant aquests anys. I, més enllà, ho torno a dir, que es pensi que és poc o que és molt, crec sincerament que persones com en Joan Rigol han estat determinants per a poder tirar-ho endavant, perquè avui estiguem en el lloc que estem.

Crec que sense la seva ideologia democratacristiana, que tant i tant ha fet al continent europeu per a trobar punts comuns d'igualtat, de lluita contra la pobresa, Catalunya avui no seria el que és. I per això crec que la família, la societat catalana, hem d'estar molt orgullosos –jo n'estic– del llegat que ens deixa en Joan Rigol.

Moltíssimes gràcies.

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Moltes gràcies. Va ésser conseller de Treball, però va ésser també conseller de Cultura, l'any 84 i l'any 85, i va impulsar el pacte cultural. Per això han volgut els organitzadors que prengui la paraula ara en Josep Ramoneda, filòsof, periodista i escriptor, que va tenir una intervenció molt propera amb en Joan Rigol. Quan vulguis.

(Aplaudiments.)

Josep Ramoneda Molins (periodista, filòsof i escriptor)

Moltes gràcies a la família per haver pensat en mi. Moltes gràcies, president, per haver-me convidat.

«Sempre he entès que la cultura ha d'estar per sobre dels partits i ha de tenir la seva pròpia dinàmica. Però no es va voler seguir aquest camí i vaig dimitir.» Aquesta frase és de Joan Rigol. Ho diu tot de l'efímera història del pacte cultural.

Rigol insistia sempre que un poble sense estat i sense constitució havia de trobar en la cultura el seu element constituent, el fil compartit amb el qual anar teixint comunitat, i creia que el pacte cultural podia ser un instrument per a fer efectiu el lema de Torras i Bages: «Catalunya serà plural o no serà.» En el fons buscava compartir per a fugir del dirigisme, per a atorgar a l'Administració un paper dinamitzador, sense deixar-se endur per la tradicional disposició del poder a tutelar la cultura, un sector prou desemparat perquè pugui ésser fàcilment intervingut.

Tots sabem, i especialment els que hi érem, que fer efectiva aquesta idea de la pluralitat reguladora, que podia tenir sentit en aquell moment de tantes transicions, tendeix en general a ser una il·lusió, perquè la voluntat del poder té idees, i els actors culturals també, i les tensions són no només inevitables, sinó també, certament, desitjables. De manera que des del primer dia ens arribaven els fruits negatius d'una part, i es feia cada cop més evident el caràcter utòpic de l'aventura. La utopia és precisament allò que no té lloc. I no va sorprendre que el descarrilament arribés tan aviat.

Tanmateix, feia goig veure en una taula, amb fluida conversa, gent culturalment tan diferent com Josep Maria Ainaud, Miquel Batllori, Josep Maria Castellet, Pere Lluís Font, Eugenio Trias o Manuel Vázquez Montalbán, entre altres. Amb tot, s'ha de dir, una clamorosa absència femenina que en aquell moment va passar increïblement desapercebuda.

Recordo aquell consell assessor i agraeixo a en Joan Rigol que em fes l'honor d'ésser part d'una trobada de la qual tots sabíem que el recorregut seria limitat però en la qual feia goig ésser-hi, perquè sempre hi havia moments d'intercanvis bons,

situacions estimulants, i el plaer per a mi, que llavors encara era jove, de seure al costat de gent tan solvent.

Cada reunió tenia alguna sorpresa positiva, sovint per l'enginy i l'ocurrència dels actors. Les ombres creixien, però; els rumors, també, i la decantació cap a la tertúlia augmentava. Era clar que no anàvem a res concret.

En els fonaments del pensament de Rigol pesa, indubtablement, la dimensió cristiana. De fet, ell es va preparar per a ésser sacerdot, malgrat que ho va deixar un any i mig després d'ésser ordenat. La democràcia cristiana era el seu marc ideològic, que, com li agradava insistir-hi, no és un híbrid. «El personalisme», deia, «no té res a veure amb el liberalisme.»

I, en aquell context, la seva aposta era saltar barreres, lluitar contra les trinxeres a les quals la política té tendència natural, jo diria que estructural, perquè, per a governar, tu has d'impedir que governin els altres.

En aquest sentit, trampejar amb les diferències ideològiques per a fer de la cultura un espai diferent era una tasca sisífica. I més encara quan el president de la Generalitat era Jordi Pujol, que, no ens hem d'enganyar, si algú tenia al cap i té encara avui una idea de com vol que sigui el país, és ell, amb la cultura degudament orientada segons la seva concepció de la pàtria, com ciment sobre el qual muntar l'edifici, i no entrava en els seus plans que els presumptes actors de cultura li expliquessin com havia de bastir el país, més aviat al contrari: el que hauria volgut és explicar-nos-ho ell, i prou que ho feia a vegades, i no vaig sortir mai indiferent d'una conversa amb ell; sempre hi vaig aprendre.

Evidentment, Rigol va haver de plegar, i l'aventura es va fondre a la velocitat d'una bola de gel exposada al sol. Tanmateix, tot plegat no va impedir que Joan Rigol pogués seguir predicant la seva voluntat d'integració i de cooperació, més enllà de les fronteres ideològiques i socials, tant al Parlament de Catalunya com a Madrid, i, sobretot, no confondre la llibertat d'expressió amb fer-te un monument a tu mateix.

Rigol va estar sempre construint ponts i procurant ajudar a avançar, fins al darrer dia. Tinc molt viva la seva imatge a Zoom, la darrera vegada, poc abans de morir, que va intervenir al Consell d'Administració d'Edicions 62. Sempre, malgrat les dificultats físiques, procurava participar i ajudar. I sempre li agrairé aquells dies del pacte cultural en què encara semblava, com en els més il·lusionadors moments de la Transició, que tot era possible, encara que tots sabíem perfectament que no.

Moltes gràcies, Joan.

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Moltes gràcies, Josep. Com hem dit, i ha quedat clar, en Joan Rigol era una persona instruïda, una persona treballadora, una persona que combinava la seva acció cívica, la seva acció social –o religiosa, abans–, amb una activitat de reflexió important. Ell va escriure llibres, va fer dues tesis doctorals, una sobre filosofia, una altra sobre teologia, i va ésser també una de les ànimes que va impulsar el programa Vicens Vives d'ESADE.

Per això hem volgut demanar a la senyora Susanna Salvador, antiga alumna d'aquest programa i membre de l'equip coordinador de l'Espai Vicens Vives, que ara ens parli d'aquesta faceta d'en Joan Rigol amb l'impuls d'aquest espai. Endavant.

(Aplaudiments.)

Susanna Salvador Iborra (membre de l'equip coordinador de l'Espai Vicens Vives)

Gràcies, president, per haver-nos convidat. Moltes gràcies per deixar-nos participar en aquest acte.

«Un país és un relleu generacional ben fet.» El president Rigol repetia sovint aquesta màxima d'en Jaume Vicens Vives. Avui tinc l'honor de participar en aquest

sentit homenatge per parlar-los d'un dels vessants de la vida del president Rigol i del seu compromís amb el país: el programa Vicens Vives d'ESADE.

Discretament, com ell era, però amb una potència i un calat profunds per a la societat catalana, aquest programa ha articulat des de ja fa més de vint anys un projecte de formació que era i és tota una idea de país. El programa Vicens Vives, que enguany iniciarà la seva catorzena edició i pel qual han passat ja quatre-centes persones dels més diversos àmbits, té en el president Rigol no només l'espurna que l'idea i el crea, sinó també la flama que al llarg de dues dècades l'ha impulsat per passar del terreny de les idees a l'acció.

Sempre resulta complicat explicar què és el programa Vicens Vives, però potser és més fàcil d'entendre si imaginem la voluntat del president Rigol quan, fa més de vint-i-cinc anys, va trucar als professors Josep Maria Lozano i Àngel Castiñeira d'ESADE per fer-los l'encàrrec de formular i articular conjuntament allò que ell tenia al cap: un espai de formació al voltant de tres idees centrals. La primera, entendre Catalunya de la manera més completa possible: des de la ciència, la política, l'economia, l'humanisme, la filosofia, l'espiritualitat, l'art, entre d'altres, i per això mateix amb consciència del món en què vivíem. La segona, el valor de l'escolta i la conversa basada en la reflexió, la conversa serena, sense escarafalls, on el més important no és allò que tu has de dir, sinó el que aquells amb qui comparteixes la conversa volen i han de dir-te. I la tercera, el convenciment que, per a avançar junts com a país, calia oferir un espai on persones de diferents àmbits i recorreguts personals i professionals es reconeguessin i reflexionessin plegades, i que fent això esdevinguessin més persones i persones de més qualitat.

Per a les aules del programa han passat parlamentàries, regidors, sindicalistes, activistes, empresàries, professionals dels més diversos àmbits, des del tercer sector fins a l'enginyeria, passant pel dret o l'economia, equips directius d'algunes empreses, persones amb trajectòries d'allò més diverses i amb visions sobre el món i el país també diverses i fins i tot, en ocasions, enfrontades. Gràcies al programa hem conegut les més diverses institucions catalanes i, entre elles, hem pogut sempre visitar aquesta casa, que era també la casa del president Rigol, fent una sessió cada any, cada edició del programa. Hi ha negociacions polítiques, convenis d'empreses, projectes culturals i una llarga llista d'iniciatives dels últims vint anys que han estat possibles, en part, perquè els protagonitzaven, de vegades amb interessos i mirades enfrontades, persones que havien passat pel programa Vicens Vives.

Aquesta petita utopia la devem a la ferma creença del president Rigol en aquest relleu generacional ben fet. Any rere any, les seves intervencions al programa ens transmetien, des de la humilitat, la inspiració del compromís per a contribuir a enfortir el nostre país.

Som molts els que, coincidint amb el president Rigol en algun dels actes als quals assistia, vam tenir l'oportunitat de veure-li la lluentor als ulls quan, en saludar-lo, li deies que eres un Vicens Vives. No podem mai estar-li prou agraïts per la seva saviesa, visió i fermesa. Escoltar-lo a les inauguracions o cloendes del programa era sempre un plaer, del qual es desprenien mil idees, reflexions que anaven al moll de l'os i crides a no esperar que ningú ho fes per nosaltres, sinó a col·laborar i fer-ho junts en benefici de tots i totes.

El president Rigol era un home savi, brillant, una ment volgudament inquieta. La seva curiositat per a entendre el món, però, no quedava només en allò més intel·lectual i elevador, sinó en la creença que la comprensió del món, la comprensió dels fenòmens i disciplines que en cada moment són rellevants, el parar atenció a aquells que ens acompanyen i que en saben més que nosaltres, eren i són imprescindibles per al bé comú. El president Rigol escoltava –una activitat escassa, en els nostres temps.

Els deia que, en idear el programa allà pels volts de l'any 2000, una de les premisses era crear aquest espai de conversa, on les respostes no eren òbvies ni prefi-

xades i on l'intercanvi de reflexions es trenava de mica en mica, gairebé sense adonar-nos-en, amb la nostra activitat diària.

De la mà del president Rigol, i gràcies al programa, persones que no haguessin coincidit per les seves trajectòries i activitats professionals compartien i han seguit compartint l'esperit de construir plegats, des de la diferència, ja que en ella hi ha riquesa i bellesa, i des de la bondat i la compassió, ja que sense elles la bellesa és només estètica, i la riquesa, uns focs artificials dels quals, en esvair-se, només queda un rastre de fum.

El nostre agraïment al president Rigol és immens. La seva força i clarividència ens va apropar a una forma d'entendre la vida i el país en què ens reconeixem més forts i modestament capaços de donar el millor de nosaltres per als altres.

No els he dit que el programa Vicens Vives té un subtítol: «Valors, compromís i lideratge.» Per a tots aquells que hem tingut l'ocasió de participar-hi, aquestes paraules són plenes de sentit i hi veiem perfilat amb claredat el president Rigol, un home de valors fermes, amb un compromís vital, polític i social sense esclatxes, l'obra d'una vida concentrada en allò rellevant, i no a mostrar-se ni demostrar-se: un lideratge immens i ple.

Més enllà de les nostres paraules, que sempre seran imperfectes per a capturar i concretar amb exactitud el sentiment envers el president Rigol de tots els que hem passat pel programa, dir-vos que, més enllà d'aquest homenatge i del nostre agraïment, intentarem continuar honorant-lo, dia a dia, en allò que fem i pel camí que ell ens va mostrar, des de la generositat, amb compromís, convicció i fermesa.

Moltes gràcies.

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Moltes gràcies. I arribem al Parlament de Catalunya, perquè en Joan Rigol va ésser president d'aquesta institució des de l'any 1999 fins a l'any 2003.

Jo havia tingut l'oportunitat –va ésser una sort– de venir, si em permeten l'expressió, a descobrir mediàticament el Parlament de Catalunya, perquè el director de *Tele-exprés*, Manel Ibáñez Escofet, pujolista de primera hora, que ja ens havia dit: «Aneu a ESADE a escoltar la conferència d'en Jordi Pujol», em va cridar al seu despatx i em va dir: «Escolta, ves amb el fotògraf Nicolás González, aneu a la seu del Museu d'Art Modern, a la Ciutadella, i allà dins s'hi amaga –encara hi és– el Parlament de Catalunya. Intenteu entrar-hi i fer unes fotografies, perquè, si demanem permís, no ens el donaran.»

Aleshores vam venir aquí, el Nicolás González i jo, i no vam haver d'enganyar la portera –ho sento, com a la casa Golferichs, quan vam aconseguir que aquella obra del modernisme no fos enderrocada per aquella empresa que anava per les cantonades sempre–, perquè el conserge que hi havia a la porta, que es va sorprendre quan hi arribàvem, ens va dir: «Vostès què volen?», i jo li vaig dir: «Venim aquí per buscar el Parlament de Catalunya i que vostè ens l'ensenyi», i aquell home es va emocionar i va dir: «Ja venen?», i en aquell «ja venen?» jo crec que hi havia acumulats decennis d'espera. Vam entrar, vam fer les fotografies, es va publicar aquell reportatge, va passar el que va passar, i jo suposo que al conserge, doncs, no el devien felicitar, pobre home, però en tot cas havíem descobert el Parlament de Catalunya. Per això a mi em fa una emoció molt especial entrar sempre en aquest recinte.

Volem que prengui la paraula ara el president del Parlament que va substituir en Joan Rigol. Per tant, president Ernest Benach.

(Aplaudiments.)

Ernest Benach i Pascual (expresident del Parlament de Catalunya)

Molt honorable president del Parlament, família de Joan Rigol, honorables consellers, consellers, il·lustres membres de la Mesa, diputades, diputats, exdiputades, exdiputats, expresidents de la Generalitat, expresidents i expresidentes del Parlament, arquebisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra, senyores, senyors...

«Llegat: cosa espiritual o material que es rep de les generacions anteriors.» (*L'orador mostra el llibre* Paraules del president Joan Rigol i Roig *a la sala*.) Això és un llegat; no tant el llibre en si: el que hi ha a dins. Això és un llegat, pel que és, però sobretot pel que representa.

Aquesta sala, aquesta sala on som ara i que aprofitem per retre l'homenatge al president Rigol, també és un llegat. Fa uns anys aquesta sala era un pati, un pati en el qual hi havia unes escultures, que estava absolutament desaprofitat, un pati a l'aire lliure, i a partir d'aquí, amb la mateixa activitat del Parlament, del president Rigol, tenim unemicicle que té una gran bellesa i un valor històric incalculable, però curt, absolutament curt per a segons quines activitats i per a la intensa activitat que tenia el Parlament. I el president Rigol, amb els bons professionals que té aquesta casa, va convertir, entre moltes altres coses, aquell pati descobert en aquest magnífic auditori que avui ens acull. Això també és llegat, i, d'alguna manera, aquest llegat és fruit d'aquella visió que va tenir el president Rigol en el seu moment.

M'he permès començar amb aquestes qüestions més pràctiques i més anecdòtiques, si volen vostès, precisament per reivindicar una cosa molt més gran, que és el llegat dels polítics, i particularment avui, òbviament, el llegat de Joan Rigol com a president del Parlament. Després hi entraré en més detall, però volia començar aquest breu discurs posant damunt de la taula aquesta reflexió: estem cuidant prou el llegat que ens han deixat tantes i tantes persones que s'han dedicat a la cosa pública, que han fet política i que han ajudat a construir el país tal com l'entenem ara, en ple segle XXI? Segur que manca perspectiva històrica, però la importància d'aquesta institució, del Parlament de Catalunya, la importància de les institucions catalanes, fa que tots plegats, sobretot els que avui teniu responsabilitats en l'àmbit polític i en l'àmbit institucional, us ho hàgiu de plantejar.

No parlo només de fer un llibre amb els discursos de les respectives presidències d'aquesta casa, que això ho fa el Parlament i ho fa molt ben fet. Parlo del llegat com a concepte, del que ha representat i del que ha quedat per a la societat. I això és fruit d'una acció política, fruit d'una determinada manera de fer i veure les coses. Segur que amb el temps els historiadors faran la seva feina, però estaria bé donar forma als llegats de les persones que s'han dedicat a la política, si m'ho permeten, al *noble art* de la política, malgrat tot.

Crec que ho he dit milers de vegades, i no em cansaré mai de repetir-ho: una nació és essencialment la seva gent, i aquesta és la gran força de la nació catalana; però una nació també són les seves institucions, i en el nostre cas –una nació sense estat– les institucions agafen encara un pes més rellevant i decisiu, i l'agafen amb la seva missió. La gent les ha de poder sentir seves, però també les ha de poder defensar, perquè precisament són seves. I unes institucions fortes ni s'improvisen ni es consoliden si no és a base d'esforços, complicitats, consensos i el pas del temps, és clar. En totes aquestes coses, els esforços, les complicitats i els consensos, en Joan en va ésser un mestre.

Parlo un moment del llegat del president Rigol, i el concentro en uns punts molt concrets. Me'n deixo molts, segur, però en vull destacar aquests, precisament.

El primer, el consens. En la seva presidència, el diàleg amb els grups parlamentaris i amb els seus líders, amb els portaveus i amb els presidents de grup, va ésser una constant. Asseure tots els presidents de grup en una taula i arribar a acords era difícil, però en Joan va ésser extraordinàriament –i ho dic en el bon sentit de la paraula– tossut i va aconseguir coses molt importants. Una, per exemple, un acord sobre el finançament dels partits polítics –ai las! Una altra, per exemple, el Canal Parlament, que en aquell moment va agafar una forma diferent de la que coneixem ara, però importantíssima pel moment que vivíem des del punt de vista de comunicació. Va cultivar el diàleg, i el va cultivar especialment amb els polítics, però també amb els professionals d'aquesta casa.

M'he permès escollir alguns fragments dels seus discursos, i aquest fa referència a això. Deia Joan Rigol: «Difícilment avançarem en aquesta línia si no propiciem en

aquest Parlament, que és el lloc propi i adequat per a plantejar aquestes qüestions, un clima de col·laboració i de diàleg entre tots nosaltres. Més enllà del que, des de la divergència o del consens, cada grup cregui legítimament que ha de plantejar en aquesta legislatura, necessitem tots junts alçar la mirada a aquells reptes de futur amb els quals s'haurà d'enfrontar la societat catalana, la dels nostres fills»; jo hi afegiria la dels seus nets, també.

Joan Rigol era un humanista i ho era per molts motius. N'he agafat un exemple concret, que és justament aquesta medalla (*l'orador mostra la Medalla d'Honor del Parlament*), aquesta medalla que es va inventar Joan, la Medalla d'Honor del Parlament, i que en el moment que es planteja donar-la a personalitats, a diverses personalitats, es fa per unanimitat de tota la casa, per unanimitat de la Mesa del Parlament. Per tant, tenia aquell valor, d'alguna manera, de donar força rellevància o especial rellevància al consens. Només llegiré els quatre primers premis que va atorgar ell: Desmond Tutu, l'arquebisbe Desmond Tutu; Francesc Vendrell, un dels diplomàtics més importants que ha tingut aquest país a nivell mundial; Ernest Lluch, *in memoriam*, i el gran músic Jordi Savall.

Joan Rigol tenia vinculació amb moltes entitats. Recordo que parlàvem especialment de Càritas en moltes ocasions i els moments que es vivien, etcètera. Per tant, aquesta vessant d'humanista també va deixar empremta en el seu pas per la presidència del Parlament.

Joan Rigol era un catalanista, i això, en fi, sembla que sigui una reiteració haver-ho de dir, no?, però al llarg de la seva vida ho va demostrar. En les seves últimes etapes, en fi, se'n parlarà després, per tant no cal insistir-hi. Però deixin-me posar-hi un aspecte pràctic: saben que en aquella legislatura els parlaments de les Corts d'Aragó, les Corts Valencianes, el Parlament de les Illes Balears i el Parlament de Catalunya tenien contactes sovintejats?, que treballaven per comissions els diversos diputats?, que fins i tot els mateixos presidents es reunien per tractar temes importants? En aquell moment, allò dels Països Catalans, no?, doncs, sí, Joan Rigol ho va portar a la pràctica. I aquelles coses que no se saben, que són moltes, de les coses que hem de fer quan som presidents o expresidents: en aquell moment que hi havia uns certs problemes –vist amb perspectiva històrica dius «Mare de Déu!»– amb el tema de la llengua catalana, gràcies a aquests contactes es van poder resoldre alguns temes amb relació al català al País Valencià.

Joan Rigol era un europeïsta declarat, i també ho va practicar. La influència que vam arribar a aconseguir com a Parlament de Catalunya a la CALRE, la Conferència d'Assemblees Legislatives Regionals Europees, és a dir, els parlaments com el nostre de tot Europa, va ésser molt important, gràcies a la bona feina que va fer ell, i també el vicepresident Clotas. Jo vaig poder ser-ne president a la legislatura següent. Aquell fil va continuar, i gràcies a aquesta convicció amb què el president Rigol actuava a Europa, vam tenir un pes molt important durant molts anys en aquest marc i en aquest context molt concrets.

Joan Rigol era sobretot una persona amb un alt sentit institucional, no només del càrrec, sinó també del Parlament. Ell, com he dit abans, començà a crear nous espais –Joan Reventós havia firmat el traspàs de l'Ajuntament d'aquest edifici. En definitiva, va dignificar moltíssim en aquell moment les condicions de treball dels diputats, que sembla que sigui una cosa... No, no, doncs Joan Rigol en aquell moment ho va fer, els espais nous es van anar creant, i d'alguna manera va permetre també dignificar i millorar les condicions de treball dels treballadors d'aquesta casa; com he dit abans, excel·lents professionals.

El president Rigol no va deixar mai la política. És evident que després d'exercir la presidència del Parlament abandona la política activa, la primera línia, però jo diria que, si hi ha una segona, una tercera o una quarta línia, el president Rigol sempre hi era.

Personalment, li vull agrair els molts consells que em va donar al llarg dels set anys que vaig tenir l'immens honor de presidir aquesta casa. Abans n'havia com-

partit quatre a la Mesa, havíem treballat braç a braç en molts projectes i creat un clima de confiança indispensable; un clima de confiança indispensable en qualsevol lloc de treball, però en política encara més, i molt més difícil. En definitiva, el president Rigol va ésser un mestre en el sentit més ampli, més humanista del terme, i, si em permeten, una gran lliçó que vaig aprendre és que quan plegues de primera línia de la política has d'ésser i has de fer *sempre* de president, perquè *sempre* estàs i estaràs al servei del país.

Les converses amb el president Rigol van seguir, van ésser cada cop més necessàries per a mi. Compartíem dinars, cafès al menjador de casa seva, llargues truca-des. Compartíem visions, analitzàvem riscos, suggeríem solucions –que ens les quedàvem nosaltres, moltes vegades– als molts problemes que encara tenim com a país, i també com a societat. M'explicava il·lusionat les seves converses amb els diferents partits catalanistes per a consensuar uns mínims; ja se'n parlarà algun dia –espero que més aviat que tard.

Família d'en Joan, tingueu el convenciment absolut que en Joan va ésser un gran polític i un enorme president. I el més important: deixa un llegat immens. Tant de bo que tots plegats siguem capaços de reconèixer-lo i de posar-lo en valor.

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Montserrat és una muntanya emblemàtica per a totes les catalanes i els catalans, i més enllà de Catalunya, lògicament. Durant uns anys, en Joan Rigol va ésser el president del Consell Executiu del Patronat de la Muntanya de Montserrat, i hem demanat a la germana Olga Nicolau que ens acompanyi per recordar aquell temps de col·laboració amb ell. Endavant.

(Aplaudiments.)

Olga Nicolau Balasch (majordoma del Monestir de Sant Benet de Montserrat)

President del Parlament, diputats, membres del Govern, expresidents del Parlament i de la Generalitat, autoritats, família, una bona manera d'homenatjar algú és recordant i agraint les coses boniques viscudes i apreses amb aquesta persona.

El senyor Joan Rigol fou president de la Comissió Executiva del Patronat de la Muntanya de Montserrat de l'1 de febrer de 2011 fins al 27 de juny de 2022. El Monestir de Sant Benet de Montserrat s'incorpora a les reunions com a convidat el 10 de maig de 2017, sota la seva presidència. És un dels dos monestirs de la muntanya, el més jove, amb encara no cent anys d'història, tot i que les arrels arriben al segle XIII, precisament aquí, al Parc de la Ciutadella, al Monestir de Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona, que el 1714 –algun document a l'arxiu de la comunitat ho testimonia–, durant els bombardeigs, estava tocant a les muralles de la ciutat.

Habitualment, cada any, una reunió de la comissió executiva té lloc a casa, al Monestir de Sant Benet. Permeteu-me recordar la del dimecres 11 de març de 2020. La recordem pel que va succeir dos dies després: el divendres següent ens confinàvem tots per la covid.

Dels aquí presents, dels que intervenim avui, dec ésser la que menys coneixia el president Rigol, però en guardo un viu i entranyable record. Voldria fer memòria de tres aspectes de la seva persona.

Des que el vaig conèixer, la primavera de 2019, cada vegada que ens saludàvem, en ocasió de la reunió de la comissió executiva, em preguntava com estava la comunitat. Ho feia amb veritable interès i estimació; no era una mera qüestió protocol·lària. Els seus ulls i el seu gest ho delataven.

En segon lloc, el seu humanisme cristià –intel·lectual, sí, però també vital– i el pas dels anys li havien conferit una saviesa admirable. No només era capaç de citar amb naturalitat textos en llatí enmig d'una reunió, per a traduir-los tot seguit al català per als menys doctes en la llengua de Ciceró, sinó que, més important encara, te-

nia un profund respecte per a cada persona, per la seva feina i les seves aportacions, alhora que sabia marcar un ritme àgil que el feia puntual, en començar i en acabar. Soc testimoni que per a tots els membres de la comissió executiva formar-ne part era un dels moments amables de la nostra feina.

Finalment, voldria fer esment de la seva estimació per la muntanya de Montserrat i pel que representa per a Catalunya en tots els seus vessants: espiritual, cultural i de natura. I el president Rigol en volia incorporar un darrer: quan a les comissions executives s'informava de desperfectes al parc, de pintades, de brossa deixada on no tocava, demanava amb una certa vehemència –bé que amable– de fer de Montserrat un referent també del civisme, que el mostrés i l'encomanés als visitants en una època en què tanta falta ens fa.

Estimació sincera i palpable, saviesa intel·lectual i vital i estimació pels valors que representa i irradia Montserrat a la nostra societat catalana i més enllà de les nostres fronteres a través dels visitants d'arreu; tres facetes del senyor Joan Rigol que agraeixo ben de cor i de les quals voldria haver après alguna cosa per a col·laborar a fer del nostre món un lloc millor, més habitable i més profundament humà.

Gràcies.

(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Moltes gràcies, germana priora. Hem vist, per tant, en Joan Rigol des d'una perspectiva sindical i econòmica al començament; també cultural, des de l'espai Vicens Vives; l'hem vist des del món del Parlament i, per tant, del poder legislatiu, i ara voldríem una mirada des del poder executiu. Per això demanem que intervingui, si us plau, l'expresident Artur Mas. Endavant.

(Aplaudiments.)

Artur Mas i Gavarró (expresident de la Generalitat de Catalunya)

President Josep Rull, família de Joan Rigol, diputades i diputats, conselleres i consellers, president Pujol, president Montilla, arquebisbe de la Seu i copríncep d'Andorra, president Benach, presidenta De Gispert, presidenta Forcadell, president Torrent, presidenta Borràs, presidenta Erra, senyores i senyors, en primer lloc voldria felicitar el Parlament de Catalunya per aquesta iniciativa, per aquest homenatge, que en el meu cas s'emmarca en un fet concret, que és el del dret a decidir. Joan Rigol va ser el coordinador del pacte nacional pel dret a decidir en aquells anys en què el procés sobiranista català, doncs, començava la seva volada, la seva trajectòria i la seva empena.

I la pregunta que jo em faig a mi mateix i que voldria respondre davant de tots vostès és: per què Joan Rigol? Perquè podíem haver triat altres persones. N'hi havia, afortunadament, de persones altament qualificades en el nostre país per a poder dur endavant aquella funció. Per què Joan Rigol? Us donaré tres raons que per mi són les més importants –alguna ha estat ja esmentada per part d'alguna persona que ha intervingut anteriorment.

La primera raó és perquè el president Rigol era un home que tenia un clar sentit de país, i ens calia algú que tingués aquest sentit de país. Sentit de país sencer, sentit de país en la seva identitat i, per tant, en la seva catalanitat, però al mateix temps sentit de país en la seva complexitat: en la seva complexitat social, en la seva complexitat cultural, en la seva complexitat lingüística, en la seva complexitat demogràfica i en la seva complexitat política, fruit d'un país que ha estat sempre amatent i orgullós de la seva pluralitat i de la seva diversitat. I Joan Rigol tenia aquest sentit de país sencer, i ens calia algú que el tingués, perquè coneixia el país i, com que el coneixia, l'entenia. I era impossible poder tirar endavant un repte d'aquella magnitud, el pacte nacional pel dret a decidir, que requeria –després m'hi referiré breument– posar d'acord gent i entitats molt, molt diverses, era impossible dur a terme aquesta tasca si no es tenia aquest profund sentit de país.

La segona raó, l'ha esmentada abans el president Benach, i jo hi vull fer una referència, perquè també ho vaig viure d'aquesta manera durant molts anys, durant els molts anys que vàrem treballar plegats el president Rigol i jo mateix, al costat de tanta i tanta altra gent, i és el seu altíssim sentit institucional. En Joan Rigol era un home que tenia caràcter i que tenia criteri i, per tant, no era un home obedient, afortunadament, però era un home absolutament lleial. I no s'ha de confondre mai l'obediència cega, acrítica, eixorca, amb la lleialtat. I en Joan Rigol, aquest principi, el tenia claríssim: lleialtat al president de la Generalitat, fos qui fos, lleialtat al Govern i lleialtat al Parlament.

I en aquell moment –recordem-ho– calia que des de les institucions catalanes es pogués canalitzar un moviment que tenia una arrel ciutadana. Recordem els carrers i les carreteres i les vies plenes de gent, plenes de gom a gom. En aquell moment en què hi havia aquest moviment ciutadà, calia que les institucions del país sabessin canalitzar aquell moviment també, i principalment, des d'un punt de vista institucional. I calia algú que tingués al cap les institucions del país i que entengués, com en Joan Rigol, que les institucions del país *també* formen part substancial de la seva identitat.

I la tercera raó: el seu tarannà. En Joan Rigol era un pacient, molt pacient teixidor de consensos i d'acords. I us puc assegurar que, si mirem una mica enrere i mirem aquells anys on començava tot això que després hem viscut, calia que algú tingués aquesta..., anava a dir «santa paciència», però no sé si correspon el terme o no, per a anar teixint aquests acords, dia a dia, amb gent molt diferent, amb aproximacions a la realitat política molt diferents, i fins i tot gent amb interessos legítims molt diferents. Això era el pacte nacional pel dret a decidir, allà s'aplegava un munt de gent diferent, els partits polítics que estaven a favor del dret a decidir; per cert –un petit parèntesi, molt breu–, en un moment en què a favor del dret a decidir del poble català s'aplegaven –parlo dels anys 2012 i 2013– cent set diputats del Parlament de Catalunya, sobre cent trenta-cinc. Dic això simplement com a recordatori, perquè de vegades es parla de grans majories per a tirar endavant els grans temes de país, i en aquell moment –amb matisos, certament– cent set diputats del Parlament de Catalunya donaven suport al concepte del dret a decidir.

Fet aquest parèntesi, retorno al tarannà d'en Joan Rigol, que va servir perquè aquell pacte nacional pel dret a decidir reeixís, és a dir, acabés bé, acabés amb consens, acabés amb acord –quina nostàlgia, en aquest sentit. I al mateix temps també recordo –i això no sé si ve a tomb o no, però jo ho vull dir– que Joan Rigol va tenir encomanada una altra missió de màxima importància, que va ésser, molt discretament, que a Madrid, amb el Govern en aquell moment del Partit Popular, de Mariano Rajoy, i amb el partit de l'oposició, el Partit Socialista, Alfredo Pérez Rubalcaba, es teixissin sempre alguns mecanismes de diàleg perquè, fins i tot en els moments més foscos o més tensos d'aquell camí, hi hagués sempre la possibilitat de parlar de tu a tu. I qui va ésser la persona encarregada de fer aquesta tasca? El president Joan Rigol. Encara conservo avui com un petit tresor, però un tresor important, no diré els escrits, sinó les cròniques que Joan Rigol feia d'aquelles reunions, amb una lletra impecable i amb un català també impecable. Un petit tresor.

Bé, acabo. Acabo dient el següent, com a petit resum en relació amb això que se m'ha demanat, del pacte nacional pel dret a decidir i de la funció del president Rigol en aquest sentit. Acabo dient que Joan Rigol va ésser en aquest sentit, i segurament en molts altres, un home bo al servei d'una causa noble. I quan dic «un home bo» no vull dir *només* un bon home, no vull dir *només* una bona persona; això també, això està inclòs en el concepte. Amb «un home bo» vull dir un home eficaç, un home resolutiu, un home que va aconseguir els objectius que se li encarregaven, un home constructiu, un home dialogant, al servei d'una causa noble.

Moltes gràcies.
(Aplaudiments.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Gràcies, president. Avancem cap al final d'aquest acte, i, òbviament, la cloenda d'aquest acte institucional d'homenatge a Joan Rigol correspon al molt honorable senyor Josep Rull, president del Parlament de Catalunya.

(Aplaudiments.)

Josep Rull i Andreu (president del Parlament de Catalunya)

Molt bona tarda a tots i a totes. Família del president Joan Rigol: Anna Rigol, Margarida Álvarez, germanes..., la família sencera. També vull fer una referència als presidents del Parlament: president Ernest Benach, presidenta Núria de Gispert, presidenta Carme Forcadell, president Roger Torrent, presidenta Laura Borràs, presidenta Anna Erra. Als membres del Govern de Catalunya, consellers i conselleres, gràcies per ésser avui aquí. President Jordi Pujol, president José Montilla, president Artur Mas, arquebisbe de la Seu i copríncep d'Andorra, diputades i diputats, membres de la Mesa, senyores i senyors, avui és un acte molt rellevant, molt important; avui la nació sencera es vesteix de gala per homenatjar un home simplement excepcional: el president Joan Rigol.

I, fent l'homenatge al president Joan Rigol, avui fem un homenatge imprescindible en el nostre país a la política en majúscules, a la bona política, a la política amara da d'aquesta vocació insubornable de servei, a la política que és capaç de construir infatigablement un nosaltres potent, un nosaltres ambiciós, un nosaltres generós. I ho hem fet amb un acte en què hem posat, negre sobre blanc, aquesta visió polièdrica d'un polític excepcional.

L'acte ha estat concebut per la seva filla, per Anna Rigol. De fet, ha estat molt senzill; quan a la Mesa del Parlament vam acordar de fer aquest acte, va ésser molt senzill concebre'l. Potser ha estat l'acte més senzill d'ésser organitzat, perquè el va concebre des del seu inici la seva filla, amb tots els cromatismes possibles d'aquesta figura magna, que és la figura del president Rigol. Ha estat excepcionalment senzill.

A mi el que m'agradaria, més enllà de les intervencions brillants que hi ha hagut glossant la figura del president Rigol, és subratllar alguns dels elements cabdals per a entendre qui és Joan Rigol i per a entendre uns valors amb relació als quals la nostra nació avui n'està assedegada.

El primer element són els valors en la política i el president Rigol ho va explicitar d'una manera sublim. Va solemnitzar allò que és obvi, però tant de bo no haguéssim de solemnitzar allò que és obvi, perquè ho amarés d'una manera espontània tot. Deia: «Jo no sé fer política sense valors», uns valors que alhora havien d'impregnar la seva pròpia vida des de l'exemplaritat. Joan Rigol afirmava: «Un bon polític ha de posar la seva vida com a testimoni de la credibilitat moral que necessitem.» I ell va ésser una penyora viva d'aquests valors que defensava d'una manera insubornable, uns valors que tenien com a element, com a columna vertebral innegociable, la dignitat humana. I en aquests moments d'una Europa en sotsobre, d'una Europa tenallada per moviments polítics que qüestionen d'arrel la dignitat humana, allò que defensava el president Rigol no només és més vigent que mai, és imprescindible que condicioni cadascun dels elements de la nostra acció política: la dignitat humana, el valor de la persona concreta, per damunt de qualsevol altre element.

I Joan Rigol, el president Rigol –i s'hi ha referit el president Benach–, feia una reivindicació a ultrança de la política també feta des dels partits polítics, era un ferm defensor dels partits polítics. Deia: «No hi ha democràcia sense partits», però al mateix temps advertia dels perills del corporativisme dels partits o de l'endogàmia d'aquests partits. Joan Rigol deia que, si els partits es tancaven en ells mateixos, es desconnectaven de la societat.

I un element fonamental –i el torno a subratllar–: Joan Rigol, el president Rigol, deia que «els partits no són mers adversaris o competidors, sinó representants legítims del pensament d'un altre sector del mateix poble». Per això entenia que l'objec-

tiu mai no és l'erosió de l'altre, i menys fer-ho traspassant els límits de la correcció. La relació que han de mantenir els partits entre ells havia d'ésser, com deia, l'exemple de civilitat. Les institucions del país no són del partit que guanya les eleccions, són del poble; les institucions del país no són del partit que guanya les eleccions o que governa en un determinat moment, són del poble.

I, per altra banda, el president Rigol tenia una visió molt clara del poder i, sobretot, de com s'havia d'exercir el poder. El president Rigol es lamentava que avui la política girés en exclusiva en aconseguir o conservar aquest poder cada quatre anys. Per ell no es podia reduir a l'obtenció i el manteniment del poder, i molt menys a entendre el poder com el domini d'uns sobre els altres.

I aquest és l'element nuclear del pensament polític i filosòfic del president Joan Rigol. La seva idea de fons, la idea de fons del pensament del president Rigol és que la política implica contribuir activament al bé comú, un dels conceptes centrals dels seus llibres. Joan Rigol deixà escrit que «la política és convicció i pedagogia permanent envers el bé comú». I això implica corresponsabilització i treballar activament per la consciència solidària de tots els ciutadans, per ser generosos i enfortir des de l'amistat cívica el sentiment de fraternitat i la humanització de la política; el bé comú entès com l'horitzó compartit, la suma de la llibertat, dels drets que tenim i compartim i de la prosperitat material, però també, i sobretot, la prosperitat espiritual.

Aquesta era la figura del president Rigol, amb aquests valors perennes que hem de continuar reivindicant.

I el president Rigol era un patriota català, un nacionalista català. Deixin-me simplement recordar com el president Joan Rigol definia el nacionalisme català. Deia: «El nacionalisme no el fonamentem en una visió de passat, en un enfrontament amb els altres pobles, sinó en la traducció política i cultural de la consciència que té el poble de Catalunya, hereu d'una història comuna i protagonista d'una comuna identitat. Consciència que es concreta en una resposta col·lectiva i unitària als reptes que li pesen damunt. El nacionalisme, doncs, és un projecte d'ésser encarat futur. No és un projecte contra ningú, sinó d'assumpció de la diferència del poble català amb els altres i del fet d'actuar socialment i políticament d'acord amb aquesta diferència, canalitzada en un projecte de futur.» Aquests eren els ideals en els quals militava, amb una dignitat desbordant, el president Joan Rigol.

I acabo. Jo vaig tenir el privilegi –i és l'única referència personal que goso fer– l'últim any i mig, Margarida, de la vida del president Rigol –i el president Benach hi feia referència–, de participar en aquell darrer intent fructífer del president Joan Rigol de construir acords, de construir consensos, d'enfortir el perímetre d'aquesta nació que s'estimava apassionadament. Durant l'últim any i mig alguns representants de diversos partits polítics ens reuníem a casa seva cada mes, cada mes i mig, per mirar de consensuar alguns elements bàsics que permetessin tornar a muscular la nació. I utilitzàvem un concepte que manllevàvem de la llengua italiana, que és aquest substantiu tan bonic, *l'aggiornamento*, la posada al dia, la posada al dia del perímetre de la nació. De fet, el catalanisme, aquesta força lluminosa, va ésser capaç als anys setanta i vuitanta de fixar unes bases amb relació a les quals hem estat capaços de construir aquest nosaltres excepcional que és la nació catalana, aquesta terra d'aportacions, aquelles idees de «Catalunya, un sol poble», «És català qui viu i treballa a Catalunya, i en vol ser», «Catalunya és terra de pas, i català qui s'hi queda» o «Jo soc d'on són els meus fills». Hem estat capaços de construir aquests elements fonamentals per a entendre la nació.

I vam avançar molt, a l'hora de confegir un text. I torno a utilitzar aquest verb: goso, Anna, goso, Margarida, llegir una part d'aquest text. En tot cas, hauran d'ésser els partits polítics els que decideixin si abracen aquest inici de consens o no, però sí que goso llegir l'entrada, la introducció d'aquest text del seu puny i lletra –president Mas, aquella lletra clara, neta, nítida que tenia el president Rigol i que el dotava

d'aquesta capacitat de construir pactes i consensos. El diàleg no és un atribut dels dèbils, perquè el president Rigol no era una persona dèbil. El diàleg és l'atribut que tenen justament la gent amb uns valors profunds, amb uns valors pregons. Quan els valors són poderosos, el diàleg és possible sempre. I el president Rigol va deixar-nos escrit –potser són les últimes paraules que va escriure amb aquesta vocació de projectar-se–: «La nostra prioritat política és Catalunya, i en aquest àmbit prenem les decisions i els compromisos polítics de manera autònoma, corresponent al caràcter nacional del nostre país. Per això compartim la necessitat del reforçament de Catalunya com a comunitat humana. La societat catalana és avui demogràficament i culturalment diferent de la de cinquanta anys enrere. El progrés social, econòmic i cultural s'ha de reflectir en la política catalana com a projecte de progrés humanitzador i cohesionador.

»El sentit nacional de Catalunya es concreta en la responsabilitat i estimació al territori on vivim i en l'obligació de cuidar-lo. Som una cultura secular i plenament vigent, amb una llengua, la catalana, que ens és pròpia. Alhora, pretenem ser terra d'acollida, d'integració i de respecte identitari de tots els que han vingut a viure-hi des d'altres indrets. Tots som la Catalunya d'avui, i això ens compromet a consolidar els valors culturals, lingüístics, convivencials i socials que ens identifiquen com a comunitat humana i ens aglutinen com a nació i, alhora, ens potencien al compartir l'humanisme universal.

»Assumim el deure col·lectiu de sentir-nos implicats en l'atenció als més vulnerables» –en Josep Maria Álvarez hi ha fet referència–, «amb actitud de civisme actiu i solidari, amb justícia social. Valorem les actituds de treballadors i de professionals de l'emprenedoria en la creació de riquesa i de cures que repercuteixi en el benestar dels conciutadans.

»Ser i sentir-se membres d'una comunitat humana comporta drets i deures. Catalunya esdevé així un projecte per a avançar cap a una comunitat més humana, on ens hi podem trobar tots, en el marc del pluralisme ideològic, polític, democràtic, cultural i social.»

Aquest, presidents, membres del Govern, diputats, diputades, senyores i senyors, diputats d'avui, diputats de legislatures anteriors, aquest és el llegat del president Joan Rigol i Roig, escrit amb majúscules i amb una petició apassionada que siguem capaços no només de compartir-lo, sinó de fer-lo possible. Aquesta és la nostra altíssima responsabilitat, i avui i aquí, solemnement, recollim aquest llegat, ens conjurem a fer-lo nostre, perquè voldrà dir que ens conjurem a fer-lo de tota aquesta nació que ell s'estimava de manera apassionada.

Moltíssimes gràcies, senyores i senyors.

(Aplaudiments.)

(Interpretació de l'«Allemande» de la Suite número 3 en do major, BWV 1009, de Johann Sebastian Bach.)

El presentador (Manuel Campo Vidal)

Moltes gràcies, felicitats.

Amb aquesta interpretació acabem l'acte. Moltíssimes gràcies a tothom per ésser aquí presents. Felicitats a la família.

(Aplaudiments.)

